«ТИ ВІКТОРИННИК, ГАРРІ»: ФУНКЦІЇ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ТЕКСТІВ У РОМАНІ «КНИЖКОВЕ ЖИТТЯ НІНИ ГІЛЛ»

(Лихацька В. М., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Науковий керівник: Табакова Г. І., кандидатка філологічних наук, доцентка)
Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

Феномен прецедентності сформувався в кінці ХХ ст., у зв'язку з розвитком гуманітаристики, зокрема літературознавства, та з посиленням уваги науковців до процесу функціонування, перетворення текстів в межах певної культури або народу, враховуючи її рівень розвитку. Людська культура має властивість збагачування та зберігання, тому в кожної нації наявні свої надбання, які з часом можуть набути різноманітних статусів, що надають можливість певній національній спільноті зберігати певний культурний концепт. Такі концепти наповнюються змістом (це може бути літературний твір, реклама тощо) та перетворюються на прецедентні тексти. Унікальний факт, прийнятий у своїй цілісності, в єдності з її природою та надавши нам досвід, сприйнятий нашими почуттями. За своїми властивостями прецедентні феномени класифікуються в межах заданого дискурсу. Так, дослідниця Галина Сюта класифікує їх у такій послідовності: 1) *національно-прецедентні* — відомі кожному типовому представнику народної спільноти; 2) *соціумно-прецедентні* — відомі кожному типовому представникові соціуму; прецедентні посилання повязані з культурними явищами, зокрема, книги, телебачення, кінофільми, мультиплікація, музичне мистецтво тощо; 3) *універсально-прецедентні* — відомі кожному типовому сучасному мовцеві, притаманні когнітивній базі особистості незалежно від її соціального становища, культурного розвитку, освіти тощо [2, с. 215]. Властивості та проблематику, а саме культурний вплив прецедентних текстів, досліджували такі учені, як І. А. Хижняк, І. С. Грабовенко, О. А. Ільченко, Т. Ю. Кальченко, Н. Сунько тощо. Тож **актуальність** нашого дослідження зумовлена малою кількістю праць у галузі літературознавства про даний феномен. Прецендентні тексти досліджувалися на матеріалі художнього твору Еббі Ваксман «Книжкове життя Ніни Гілл», яка також не зазнала ґрунтовного вивчення в українському літературознавстві. Отже, це посилює актуальність роботи. **Метою** дослідження є аналіз та визначення ролі прецедентних текстів у книзі «Книжкове життя Ніни Гілл».

Книга вийшла у 2019 році англійською мовою, а вже у 2021 році — в українському перекладі. В основі сюжету – інтровертне та книжкове життя Ніни, яка намагається зрозуміти, чи може реальне життя колись зрівнятися з вигаданим на сторінках книг. Головна героїня насолоджується життям: багато читає, працює у книгарні та бере участь у багатьох вікторинах. Анжела Хаупт, у статті для «The Washington Post», зазначає, що головна героїня може співвідноситися з образом Елізабет Беннет — головною героїнею роману «Гордість і упередження» Джейн Остін [4]. Читання для Ніни є вирішенням всіх проблем. Одного дня життя Ніни змінюється — неочікувано з'ясовується, що у неї є батько і він залишив у спадок незліченну кількість родичів, які кожні по-своєму індивідуальні, різнобічні та тісно пов'язані між собою.

Художній твір починається з опису типового робочого дня Ніни, де до неї звернулася недоброзичлива клієнтка із побажанням повернути гроші за «нудну» книгу, але дівчина в процесі спілкування вияснилося, що це неможливо. А вже ввечері Ніна повернулася додому, перед цим прогулюючись теплим і сонячним Лос-Анджелесом. Як і всі книголюби, головна героїня має домашнього улюбленця, а саме — котика на ім'я Філ. У тексті простежуються соціумно-прецедентні одиниці. Авторка активно залучає посилання на світову літературу, зокрема на відомий текст Алана Мілна, проводячи паралель головним героєм твору Вінні Пухом, коли улюбленець приніс їй черв'яка: «Поласувати чимось смачненьким», щоб змалювати характер домашнього улюбленця: «Ой, мало не забув, я приніс тобі черв'яка. Нічого особливого, просто мертвий черв'як, якого я спіймав власними лапами та приніс тобі. Я подумав, що, можливо, тобі схочеться поласувати чимось смачненьким після роботи. Ну ти розумієш» [1, с. 21].

Одним із улюблених хоббі Ніни є участь у групових вікторинах, команда якої складається з неї та її трьох найближчих друзів і мала назву «Оформи їх, Данно». Завдяки цьому вона тренує свій мозок та збагачує свої знання. Кожна команда має назви, які співставляються з певними культурними продуктами, наприклад, серіал «Гаваї 5-0» («Оформи їх, Данно») та Гаррі Поттер («Ти вікторинник, Гаррі»), які присутні у назвах команд: «Нінина команда з вікторини складалася з неї та її трьох найближчих друзів і мала назву «Оформи їх, Данно» [1, с. 26]; «— Хто прийшов? …….—Це команда «Ти вікторинник, Гаррі» [1, с. 28].

Власниця книгарні «У лицаря», Ліз, має платити за аренду магазину щомісяця, але у неї з цим проблеми. У цій справі їй допомагає Ніна, яка голосом персонажу американського мультфільму «Dudley Do-Right», запевняє подругу, що допоможе їй. Таким чином, ремінісценція до культової картини створює комічну ситуацію: «— Ти ПОВИННА це зробити, — наполягала Ніна. — Я не можу заплатити за оренду, — повторила дівчина. Тоді Ніна сказала голосом Вправного Дадлі: — Я заплачу оренду!» [1, с. 50].

У книзі присутні алюзії не тільки на класичні мультфільми, але і на літературні твори, зокрема на персонажів трилогії Дж. Мартіна «Пісня льоду й полум'я», на п'єсу С. Бекета «Чекаючи на Ґодо». Влучне використання таких алюзій підсилюють самопочуття Ніни та образ її батька: «— Звісно, не навмисне, але не часто людям доводиться стати Джоном Сноу» [1, с.84]; «— І тепер наш батько – це ще один персонаж, про якого всі говорять. — Саме так, але він ніколи не з'являється на екрані. Він Ґодо» [1, с. 93].

Найпрозорішим є відсилання до роману «1984» Джорджа Орвелла, коли Ніна прибула до адвоката, щоб зустрітися з її родичами для оголошення заповіту батька. Головна героїня визнає переваги та недоліки свого характеру, а також різнобічність її рідних людей, хоча не всі ставляться до неї добре. За допомогою посилання на відомий антиутопічного тексту вона порівнює свою комунікацію з близькими людьми, іронічно підкреслюючи, негативне спілкування з деякими особистостями: «Ніна не відчувала дискомфорту з приводу того, що вона нетовариська людина. Не кожна зустріч має перетворитися на вечірку, хіба ні? У її кімнаті номер 101 знайшлося б місце хіба що для кількох осіб, чиїх імен вона не пам'ятає» [1, с. 143].

У романі простежуються також універсально-прецедентні тексти. Відомий японський мультиплікатор Хаяо Міядзакі теж присутній у творі, як елемент якості порозуміння між Ніною та її братом. Студенти Каліфорнійського університету зображуються як нерди, адже існує стереотип, що кишенькові протектори носять лише вони: «Дивна суміш різних студентів — починаючи від тих, хто носить кишенькові протектори, до тих, хто любить мультики Міядзакі» [1, с. 221].

Наступним прикладом є національно-прецедентний феномен, який теж наявний у тексті, зокрема у вигляді посилання на американське телебачення. Найвідомішим та багаторазовим переможцем в різних квізах та вікторинах в США був Кен Дженнінгс. Відомий гравець виріс у столиці Південної Кореї — Сеулі, де став прихильником шоу «Jeopardy!». У 2004 році він успішно пройшов прослуховування на місце в шоу та здобув блискучусерію з 74 перемог [5]. У романі ведучий гри робить огляд гравців для того, щоб запобігти шахрайству: «Вікторинний мудило уважно оглянув учасників, певно, перевіряючи, чи ніхто з них, бува, не Кен Дженнінгс.» [1, с. 333].

Отже, феномен прецедентності набув популярності в кінці ХХ століття завдяки розвитку гуманітаристики та з посиленням інтересу дослідників до функцій і перетворення текстів в межах культури або цілого народу. Саме поняття культури включає в собі функції збагачування і зберігання, що дозволяє втримувати в своєму когнітивному полі концепти притаманні певному середовищу та використовувати їх в культурному та літературному дискурсі. Самі ж прецедентні феномени поділяються на національно-прецедентні, соціумно-прецедентні та універсально-прецедентні, які в межах певних комунікаційних ситуацій виконують роль відтворення певних культурних одиниць, що містяться когнітивній базі культурного носія. В цьому контексті стає цікавим роман Еббі Ваксман «Книжкове життя Ніни Гілл». У художньому творі розповідається про Ніну Гілл, яка проживає в славнозвісному місті Лос-Анджелесі. Вона працює в книгарні та насолоджується інтровертним стилем життя. Проведений аналіз твору дозволив з'ясувати, що у книзі присутні прецедентні тексти, алюзії і ремінісценції, які пов'язані з культурним простором Америки, зокрема посилання на світову літературу, кінофільми, мультфільми і телебачення. Вони підсилюють образи головних персонажів, надають їм значущості й дозволяють залучити широкий матеріал американської і світової культури в художній твір.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ваксман Е. Книжкове життя Ніни Гілл. Харків: Віват, 2021. 352 с.

2. Сюта Г. Текст як об'єкт пізнання і поняття теорії прецедентності. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2017. № 3. С. 214–222.

3. Haupt A. In 'The Bookish Life of Nina Hill,' Abbi Waxman introduces a modern-day Elizabeth Bennet. Washington Post. URL: https://www.washingtonpost.com/entertainment/books/in-the-bookish-life-of-nina-hill-abbi-waxman-introduces-a-modern-day-elizabeth-bennet/2019/07/09/23b4ef4c-a24f-11e9-b732-41a79c2551bf_story.html (дата звернення: 04.04.2023).

4. Ken Jennings. Jeopardy! Official Site. URL: https://www.jeopardy.com/about/cast/ken-jennings (дата звернення: 04.04.2023).